

Valleien van Mombeek en Fonteinbeek met burcht en bos van Kolmont

Limburg - Borgloon, Tongeren

222500

223500

224500

225500

226500

166500

165500

164500

166500

165500

164500

222500

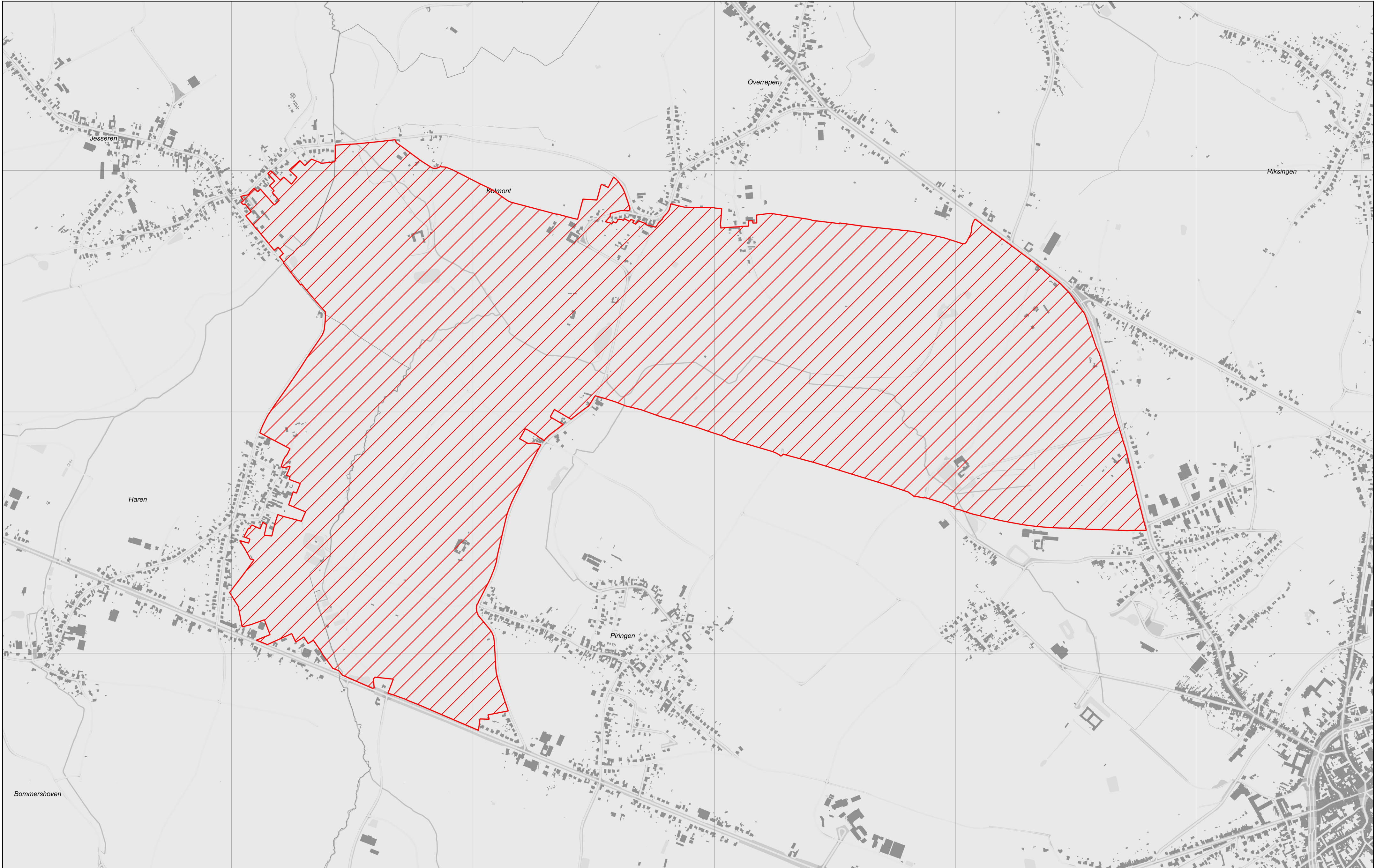
223500

224500

225500

226500

1:10.000
Coördinaatsysteem: EPSG:31370
Basiskaart: GRB

Valleien van Mombeek en Fonteinbeek met burcht en bos van Kolmont

Limburg - Borgloon, Tongeren

Algemene gegevens

Benaming: Valleien van Mombeek en Fonteinbeek met burcht en bos van Kolmont

Wordt opgenomen in:

Vastgestelde landschapsatlas

Beschrijving op basis van de erfgoedkenmerken

Typologie: beken, burchten, compartimentenlandschappen, gehuchten, graslanden, greppels, hoogstamboomgaarden, landhuizen, loofbossen, meanders, periglaciale processen, spoorwegbeddingen, valleien, vierkantshoeven

Datering:

Stijl of cultuur:

Materiaal:

Soort:

Erfgoedwaarden

historische waarde

De burcht van Kolmont, opgericht ter verdediging van de grenzen van het graafschap van Loon, is de belangrijkste historische site binnen het gebied. Het relict is representatief voor de (ontstaans)geschiedenis van het graafschap Loon en voor het conflict met het prinsbisdom Luik in dit voormalige grensgebied. Het is een restant van de 12de-13de-eeuwse strijd tussen het graafschap Loon en bisdom Luik om de macht en de invloed in de regio. Van vergelijkbare sites is de burchtsite van Kolmont één van de beter bewaarde. Ook hoeve de Herkwinning en het kasteel van Rooi zijn oude woonplaatsen in de vallei. De kastelen van Kolmont en Burghoven zijn 19de-eeuwse toevoegingen. Zij zijn representatief voor de vestiging van de opkomende gegoede burgerij in het aantrekkelijke Haspengouw. De vijver langs de Singelstraat is een overblijfsel van het historische vijvercomplex bij de inmiddels verdwenen molen van Haren.

De spoorwegbedding van het 19de-eeuwse fruitspoor Drieslinter – Tongeren en de overblijvende, door meidoornhagen omgeven hoogstamboomgaarden herinneren aan de opkomst van de commerciële fruitteelt vanaf het einde van de 19de eeuw. Deze belangrijke periode in de Haspengouwse economische geschiedenis lag aan de basis van de ontwikkeling van het overgangsgebied tussen vochtig en droog Haspengouw als fruitstreek zoals we die vandaag kennen. Langs dit traject zijn het stationnetje van Piringen en de stationsomgeving van Jesseren en de spoorzate nog getuigen van het industriële verleden van de streek.

Het bos van Kolmont dat sinds het einde van de 18de eeuw ononderbroken bebost is gebleven, is een van de bossen met de grootste dichtheid aan zware bomen in Vlaanderen.

archeologische waarde

De burcht van Kolmont is één van de beter bewaarde versterkte sites op de 12de-13de -eeuwse verdedigingslinie van de graven van Loon. Toen de graaf van Loon door huwelijk in het bezit van Kolmont kwam, trof hij daar al een bestaande stenen burcht aan. Deze versterking op een hoogte heeft dus minstens één vroegere bouwfase gekend, die vanuit het historisch onderzoek alleen, niet helemaal geduid kan worden. Voor het overige is de hele regio goed gekend door vondsten uit de Romeinse periode, voor dit gebied specifiek het 2de-eeuwse grafveld bij het Bellevuebos.

esthetische waarde

Het gevarieerde reliëf dat zo kenmerkend is voor het Haspengouwse overgangsgebied maakt de omgeving aantrekkelijk. De rivierwerking op de verschillende ondergronden van deze gebieden gaf aanleiding tot een sterk versneden en reliëfrijk landschap

waarop een gevarieerd landgebruik geënt werd. Door het glooiende reliëf zijn er van op de hoogtes panoramische zichten over het gebied. De valleien wisselen open en gesloten zichten af. Op de rand van de beekvalleien bevinden zich holle wegen op oude wegtracés, zoals de holle weg tussen de Mombeekvallei en het plateau van Piringen (Singelstraat) of de holle weg naar de Herkwinning. De burcht van Kolmont, gelegen in een oud bos boven op een steile helling, en het nabijgelegen door hoogstamboomgaarden omgeven neobarokke kasteel, is dominant in het landschap. De open omgeving tussen kasteel en burchtruïne bewaart één van de aantrekkelijke zichten in de beekvallei die traditioneel half open is geweest. De historische kastelen (kasteel van Rooi, Kasteel Burghoven) en hoeves (de Herkwinning), soms omringd door hoogstamboomgaarden zijn herkenbare en beeldbepalende elementen in de vallei. Stilte en rust overwegen in dit gebied dat verder vrijwel vrij is van bebouwing en grote wegen. De omvorming van de oude spoorwegzate Drieslinter – Tongeren tot een recreatieve as die het gebied doorkruist, draagt bij tot de belevingswaarde van het gebied.

ruimtelijk-structurerende waarde

De asymmetrische valleien van de Mombeek en Fonteinbeek zijn belangrijke dragers van de ruimtelijke structuur en slingeren zich als groene linten door het landschap. Hoeve de Herkwinning, het door hoogstamboomgaarden omgeven kasteel van Burghoven, het kasteel van Rooi en de burchtruïne van Kolmont zijn beeldbepalende elementen in de vallei. De voormalige spoorlijn Drieslinter-Tongeren is in het landschap van op afstand herkenbaar aan de opgaande bomen en struiken in de bermen, een belangrijk lineair element dat het gebied van oost naar west doorsnijdt.

wetenschappelijke waarde

De valleien van de Mombeek en Fonteinbeek zijn typische voorbeelden van asymmetrische valleien, met een steile oosthelling en een zwakke westhelling, die tijdens de laatste ijstijd werden gevormd. De steile oosthelling komt heel uitgesproken voor langs de Singelstraat tussen Haren en Piringen -tevens holle weg- op de overgang tussen de Mombeekvallei en het plateau van Piringen. De vorming van asymmetrische hellingen is representatief voor de leemstreek. De steile hellingen en versnijdingen als gevolg van bronerosie -heel goed waarneembaar rond Kolmont- typeren de reliëfvorming in het overgangsgebied tussen droog en vochtig Haspengouw.

Beschrijving

Het heuvelend reliëf van Kolmont wordt ingesneden door de Fonteinbeek en de Molenbeek of Mombeek. In dit overgangsgebied tussen droog en vochtig Haspengouw wisselen asymmetrische beekvalleien af met vlakke plateaugebieden. Een typisch voorbeeld is de Mombeekvallei. De vallei zelf is asymmetrisch ingesneden. De beek meandert hier nog vrij en herbergt een zekere natuurwaarde. Oostelijk sluit de vallei via een steile helling aan op het plateau richting Piringen. Een diep ingesneden holle weg met kasseiverharding vormt de verbinding naar het plateau. Het landschap biedt een variatie aan gesloten en open zichten. In de valleigebieden komen natte graslanden en ruigten voor, sinds de jaren 1960 met populieren beplant. Vaak bevinden zich daar ook weidepoelen of vijvers. Buiten de beekvalleien lagen voorheen op de hoger gelegen gronden open akkers. Dit verschil in landgebruik is tegenwoordig iets minder uitgesproken, maar is wel nog duidelijk herkenbaar in het landschap. Kenmerkend voor de streek zijn de hoogstamboomgaarden (meestal op hellingen rond de bewoningskernen) en de holle wegen. Kleine landschapselementen zoals hagen, houtkanten en struwelen vullen het geheel aan. De vijver langs de Singelstraat is het restant van het historische vijvercomplex bij de verdwenen watermolen van Haren.

Op het vlak van cultuurhistorie zijn eveneens verschillende, landschapsbepalende elementen aanwezig. In Kolmont bevindt zich een burchtruïne die deel uitmaakte van de versterkingen opgericht ter verdediging van de grenzen van het graafschap Loon op het einde van de 12de eeuw. De ruïne torent boven de omgeving uit, omdat ze boven op een kunstmatig aangelegde heuvel is gebouwd met aan de basis een aarden wal en een gracht. De versterking bestond uit twee delen: een ruime binnenplaats (het neerhof) met in de ommuring een vierkante toren, en de eigenlijke burchthoogte met de donjon. Daartussen bevonden zich aanhankelijkheden en een vierkante woontoren. Hiervan zijn slechts fragmenten bewaard. Tot het midden van de 18de eeuw was de burchtheuvel boomvrij. Een historische boskern breidde nadien stelselmatig uit tot het huidige bos van Kolmont met zijn monumentale zware bomen. Aan de middeleeuwse site van de burcht van Kolmont voegden de toenmalige eigenaars in het midden van de 19de eeuw een kasteel toe. Dit neobarokke gebouw ligt in een ruim park in landschapsstijl met vijver en fontein. De kasteelsite biedt een bijzonder zicht op het landschap in de vallei van de Fonteinbeek.

Verder westwaarts vloeien Fonteinbeek en Mombeek samen en ligt de Herkwinning, genoemd naar de vierkantshoeve met naar verluidt een middeleeuwse oorsprong. De Herkwinning was een belangrijke, voorheen gesloten hoeve, gelegen in het laag, moerassig brongebied van de Mombeek. Het huidige complex bezit een gotische, 16de-eeuwse kern. In de beekvallei ligt heden

het natuurgebied dat naar de historische Herkwinning is genoemd.

Ten oosten van Kolmont ligt het kasteel van Rooi dat in kern waarschijnlijk uit de 14de eeuw dateert. Het bestaat uit U-vormig gegroepeerde witgekalkte bakstenen gebouwen met aansluitend een 17de-eeuwse gesloten hoeve en ten zuidwesten een grote vijver. Een dreef verbindt de binnenplaats met de Hasseltssteenweg, die in 1741 is aangelegd. De hoevegebouwen zijn gegroepeerd rond een rechthoekig, gekasseid erf.

Terwijl de burcht van Kolmont, de Herkwinning en het kasteel van Rooi middeleeuwse wortels hebben, is het kasteel van Burghoven 19de-eeuws van oorsprong. Dit kasteel met hoeve en park is omgeven door hoogstamboomgaarden, die op hun beurt met typische meidoornhagen zijn afgesloten.

De voormalige spoorweg Drieslinter - Tongeren begrenst het gebied in het zuidoosten. Dit oude fruitspoor zorgde voor de aanvoer van fruit en suikerbieten naar de afzetmarkten buiten Haspengouw. De sporen werden in 1970-71 opgebroken, maar de bedding is nog zichtbaar en vormt een groen, lineair element in het landschap. Langs deze oude spoorlijn zijn de stationnetjes van Piringen en Jesseren bewaard gebleven.

Het gebied wordt op esthetisch en recreatief vlak als erg waardevol beschouwd. Daarvoor zorgen de talrijke mooie panorama's, de historische elementen, de afwisseling tussen open en gesloten zichten en de rust van het gebied. Door de ruilverkaveling Kolmont werd het gebied heringericht, waaronder de aanleg van poelen. Natte hooilanden, struwelen, boomgaarden en hellingbosjes werden behouden, heraangelegd of uitgebreid.

Motivatie van de afbakening

De kern van dit gebied wordt gevormd door de beekvalleien van de Fonteinbeek in het oosten en de Mombeek van zuid naar west. Hier zijn de meest gave delen van de vallei opgenomen. De omgeving is bovendien rijk aan andere erfgoedelementen zoals de unieke burcht van Kolmont, het kasteel van Kolmont, het Rooi, Burghoven en de Herkwinning. De voormalige spoorweg tussen Drieslinter en Tongeren vormt deels de zuidelijke grens van het gebied. Deze spoorweg werd mee opgenomen vanwege zijn erfgoedwaarde als getuige en stimulans van de fruitteelt in deze streek eind 19de eeuw, begin 20ste eeuw. Enkele hoogstamboomgaarden zijn bewaard gebleven zoals bij het kasteel van Burghoven, waar deze ook integraal omringd zijn door meidoornhagen. Ten noorden van de Fontein- en Mombeek leidt een steile helling naar het plateau waar de intensievere landbouw overheerst, waaronder ook laagstamboomgaarden. De grens in het noorden ligt op twee wegen, de Jesserseweg en de Rependelweg. Beide wegen vormen een duidelijke landschappelijke grens. Ten noorden hiervan is het landschap minder gaaf bewaard en vormt het niet langer een geheel met de valleien. Ook bij de Mombeek ter hoogte van Piringen is een deel van het plateau opgenomen, hier is het ensemble van het kasteel van Burghoven met park en omringende boomgaarden integraal opgenomen. Ten zuiden daarvan vormt de Sint-Truidersteenweg een harde grens. In het oosten wordt de zuidelijke grens gevormd door de voormalige spoorweg Sint-Truiden - Tongeren. Het gebied ten zuiden daarvan is vrij eentonig in gebruik als akkerland. De wegen werden verbeterd tijdens de ruilverkaveling, maar het holle karakter van enkele van deze wegen werd daardoor aangetast. Eveneens ten zuiden van de afbakening ligt de burcht van Mulken. Omdat dit relict is omgeven door een grootschalig fruittelersbedrijf bleek het niet wenselijk om het mee op te nemen in de afbakening.

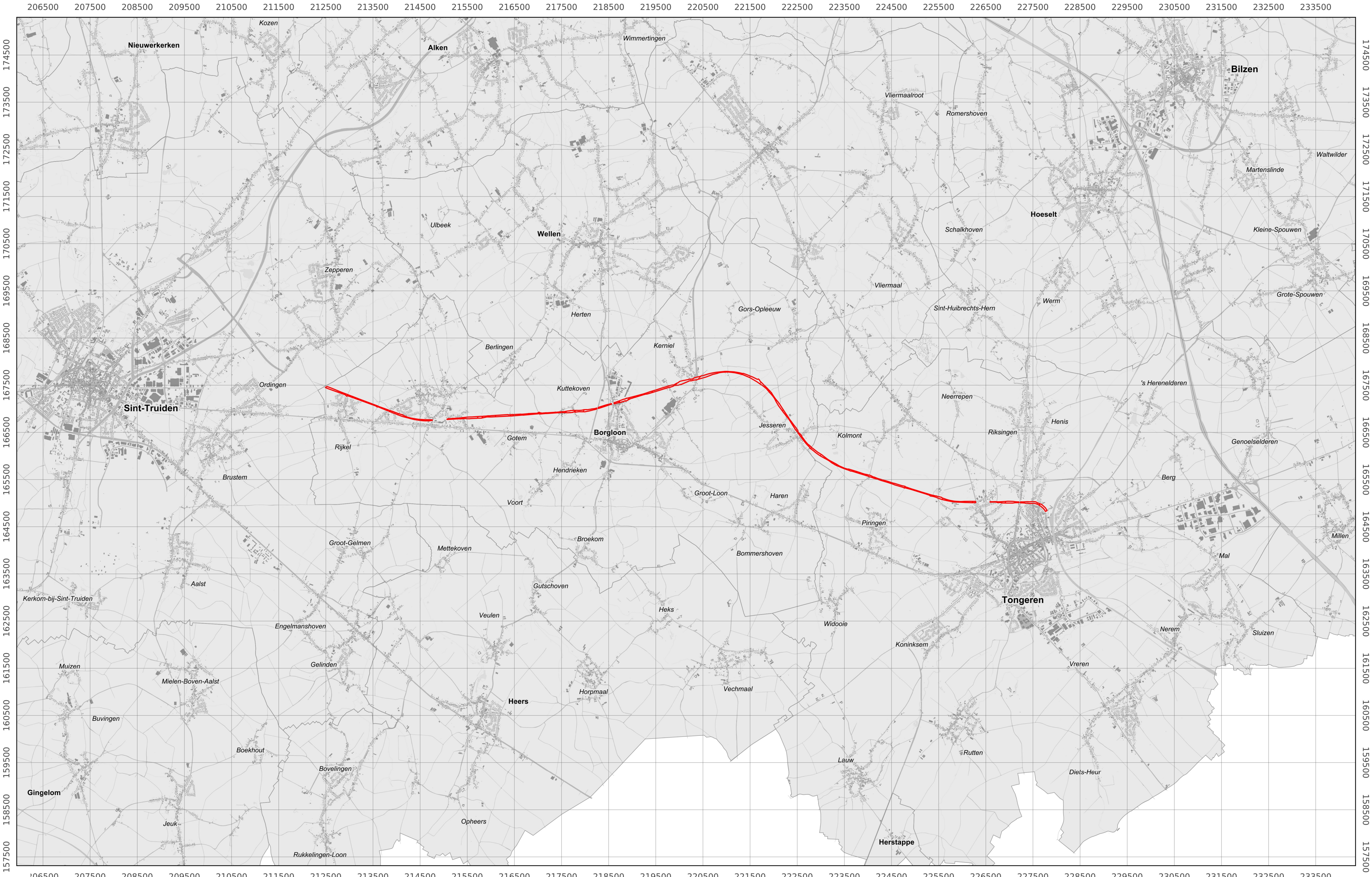
Meer info

Webpagina: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/135256>

Deze link verwijst door naar de wetenschappelijke erfgoedinventaris van het agentschap Onroerend Erfgoed. De informatie die daarin staat, maakt geen deel uit van de vaststelling. Bezwaren kunnen enkel betrekking hebben op de teksten van het voorliggend vaststellingsdossier (adres, afbakening, beschrijving...).

Spoorwegbedding lijn 23: deel Borgloon-Tongeren

Limburg - Borgloon, Tongeren

Spoorwegbedding lijn 23: deel Borgloon-Tongeren

Limburg - Borgloon, Tongeren

Algemene gegevens

Benaming: Spoorwegbedding lijn 23: deel Borgloon-Tongeren

Wordt opgenomen in:

Vastgestelde landschapsatlas

Beschrijving op basis van de erfgoedkenmerken

Typologie: hakhoutstoven, spoorwegbeddingen

Datering: vierde kwart 19de eeuw

Stijl of cultuur:

Materiaal:

Soort:

Erfgoedwaarden

historische waarde

Herinnert aan de 19de-eeuwse uitbreiding van het spoorwegnetwerk en in het bijzonder aan de ontsluiting van Haspengouw voor het transport per spoor van landbouwproducten en fruit. De opkomst van de commerciële fruitteelt vanaf het einde van de 19de eeuw lag aan de basis van de ontwikkeling van de fruitstreek zoals die vandaag gekend is. Langs dit traject zijn het stationnetje van Piringen, de gebouwen van de voormalige fruitverwerkende industrie in Borgloon, de stationsomgeving van Jesseren en de spoorzate nog getuigen van het industriële verleden van de streek. Kenmerkend is het hakhout in de bermen van de voormalige spoorwegbedding, dat getuigt van het vroegere voor spoorwegen zo typische hakhoutbeheer.

ruimtelijk-structurende waarde

De voormalige spoorlijn Drieslinter-Tongeren is in het landschap van op afstand herkenbaar als een groen, biologisch waardevol, lineair element in het landschap. Het doorsnijdt de streek van oost naar west en structureert de omgeving.

esthetische waarde

De afwisseling van open en gesloten zichten en het reliëf vergroten de belevingswaarde van het omliggende landschap.

Beschrijving

Restant van de opgeheven spoorlijn 23, die in 1875-1879 werd aangelegd voor het transport van fruit, suikerbieten, vee, strovlechtwerk en kalksteen vanuit Haspengouw. De spoorwegbedding is goed herkenbaar en wordt deels als wandel- en fietspad gebruikt. Omdat treinen slechts een beperkte hellingsgraad aankunnen, is het tracé grotendeels vlak aangelegd. Daarom ligt het tracé in het licht heuvelende landschap soms ingebed, soms op een verhoogde berm. In de bermen komen hakhoutstoven (o.a. es) voor. Langs het fruitspoor wisselden open (grasland) en meer gesloten zichten (bos) elkaar af.

Motivatie van de afbakening

De afbakening omvat het tracé van het voormalige fruitspoor (laatste kwart 19de-20ste eeuw). De afbakening volgt de kadastrale perceelsgrenzen van het inmiddels opgebroken spoortraject, op de stukken waar het tracé goed genoeg bewaard is gebleven. Enkel het tracé op het grondgebied Tongeren en Borgloon maakt deel uit van de vaststelling, omwille van het openbaar onderzoek (2018-V13) dat zich tot deze gemeenten beperkt.

Meer info

Webpagina: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/304755>

Deze link verwijst door naar de wetenschappelijke erfgoedinventaris van het agentschap Onroerend Erfgoed. De informatie die daarin staat, maakt geen deel uit van de vaststelling. Bezwaren kunnen enkel betrekking hebben op de teksten van het voorliggend vaststellingsdossier (adres, afbakening, beschrijving...).